

ЛИТЕРАТУРЕН ПРАЗНИК

На 8 октомври в Стара Загора се състоя юбилейното честване на в."Литературен глас" - 25 години от издаването на първия брой. За тържеството бяха пристигнали автори и приятели на вестника от страната. В препълнения салон на Регионалната библиотека "Захарий Княжески" председателят на СБП Боян Ангелов връчи от името на Съюза почетни плакети на Йордан Атанасов по повод 25-годишнината на Литглас и на Таньо Клисуров във връзка със 75-годишнината му. В литературното четене, водено от Румен Стоянов участваха: Боян Ангелов, Здравко Пеев, Виолета Бончева, Ботьо Буков, Николай Шопов, Красимира Божанова, Мима Маринова, Иван Енчев, Стойчо Маджарски, Велизар Велчев, Стайко Тополов, Тоня Клисурова, Пламен Анакиев, Сава Василев, Йордан Атанасов, Таньо Клисуров. Бяха прочетени поздравителни адреси и пожелания за бъдещата дейност на Гласа от Съюза на учените - Стара Загора, от Сдружението на великотърновските писатели "НОЛИ ФОРМУЛА", Община Стара Загора, отдел "Култура" и други приятели и почитатели на изданието от страната. В художествената програма се извиха музикантите от състав "Пилотите" от Народно читалище "Даскал Петър Иванов-1988", което е издател на вестника-юбиляр.

ЕСЕНЕН САЛОН НА СТАРОЗАГОРСКИТЕ ХУДОЖНИЦИ - 2019

„В изложбата участват 62-ма творци с 93 работи, избрани от компетентно жури. Пожелавам си в нашия град да има все повече млади автори и ние да ги пазим“, каза Милен Алагенски, председател на представителството на Съюза на българските художници в Стара Загора. Той благодари на кмета Живко Тодоров и на Община Стара Загора за непрекъснатата подкрепа, която оказват на старозагорските художници.

„Вие сте стожерите на духовността. С Вашето присъствие градът ни става все по-красив и по-значим“, каза Иванка Сотирова, зам.-кмет на Община Стара Загора.

Тя връчи на художника Слави Тенев голямата награда на Есенния салон 2019 - плакет „Тракийски конник“ от скулптора Александър Козаров. От Община Стара Загора той получи и парична награда.

Русица ВЪЛЪОВСКА

Худ. Слави ТЕНЕВ, Клоун

IN MEMORIAM

На 1 ноември 2019 година почина дългогодишният директор и главен художествен ръководител на Детски фолклорен ансамбъл „Загорче“ **ВЕНЕЛИН КРЪСТЕВ**. 40 години отдадени на магичната стихия на българския фолклор, 40 години отдадени на децата, музиката и танца.

„Загорче“ под негово ръководство не е просто ансамбъл. „Загорче“ е школа за живот и личностно развитие, „Загорче“ е общност, която с любов и отговорност създава красота. „Загорче“ е музикална емблема на Стара Загора. „Загорче“ е съдба за поколения старозагорски деца. И само големите, онези хора с цъфтящи души и открити сърца, педагози по призвание, орисаните творци, човешките с главна буква, истинските лидери могат да обединяват в екип

от едномислие и да постигат чудеса.

Такъв беше Венелин Кръстев! Вихрен, чувствен, самобитен талант, респектиращ авторитет, искрен приятел, достоен пример за поколенията!

Скърбим за теб!

Последно сбогом и дълбок поклон пред светлата ти памет!

ДОМ “ЛИТЕРАТУРНА СТАРА ЗАГОРА” ОТВОРИ ВРАТИ ОТНОВО

В истински празник на духа се превърна откриването на музей „Литературна Стара Загора“, който вече е в нов дом. Десетки старозагорци дойдоха на 25 октомври 2019 г., за да видят уникалната експозиция на богатото ни литературно наследство.

„Благодаря на всички духовни стожери на града ни. Този празник е не само на Стара Загора, а е и празник на България. Едва ли има друг град с такъв литературен музей. Битката беше дълга, борбата изстрадана. Ако нямаше подкрепата на кмета Живко Тодоров, нямаше да се увенчае с победа. Това, което виждате тук е една малка част от богатството. Ако ги нямаше старозагорските поети, нямаше да я има и поезията на България“, каза в емоционалното си слово Иванка СОТИРОВА, зам. кмет на Община Стара Загора.

Благодарствен знак на Община Стара Загора бе връчен на Иван МАТЕВ за заслугите му в опазването на литературното ни наследство.

„Старозагорският духовен облик е двигател на литературна България. Както е казал Кирил Христов още през 1881 г. без Стара Загора, няма българска литература“, посочи уредникът на музея Иван МАТЕВ. „Радваме се, че след три десетилетия постигнахме това. То стана възможно, благодарение на категоричната подкрепа на кмета Живко Тодоров, на ценителите и стожерите на литературното ни наследство в Общината – Иванка Сотирова, Диана Атанасова и отдел „Култура“, допълни Матев. Той благодари и на арх. Татяна Радева за проекта, като и на братята художници Михаил Косев и Димо Генов, с чиято подкрепа е подредена експозицията.

Матев прочете есеистичната си творба „Реплика без драма“, в която се казва: „... Душите на мъртвите, а и на живите старозагорски писатели, вероятно се успокоиха. Низвергнати от три печални десетилетия, те най-сетне намериха своя творчески дом - пристъпиха тихо и невидимо в храма на литературния си подвиг.“

Иван Матев припомни препоръката на старозагорския поет и сърцевед Христо Кацаров, написана върху титулната страница на есеистичната му повест „Път до село“ на 27 август 1979 г. – „Дано Дом „Литературна Стара Загора да събере под своя покрив тези пръснати души - поетите“.

Димитър Делев, седмоласник от Шесто основно училище „Свети Никола“ представи интересно и експресивно експозицията и най-интересните артефакти в нея.

По стара българска традиция, когато се гостува в нов дом, се носи подарък. От името на ръководството на Община Стара Загора Иванка Сотирова дари на музея портрет на Иван Мирчев, рисуван от неговия съгражданин и духовен сподвижник, портретистът Николай Ееров. Старозагорецът Шиян Кунев пък подари уникално издание на книгата „Тринадесет мистерии“, събрала стихове на старозагорските поети – Иван Хаджисхристов и Иван Мирчев.

АЛМАНАХ ЗА ЛИТЕРАТУРА, НАУКА И ИЗКУСТВО „СВЕТА ГОРА“

Екипът, осъществил бр. 15 („О“), е в състав: Сава Василев – гл. редактор, и редактори – Владимир Шумелов и Огнян Стамболиев; броят е с нов дизайн на корицата, дело на Калин Николов. Книгата е отпечатана от великотърновското издателство „Ивис“. Броят излиза с финансовата подкрепа на Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“ и любезното съдействие на нотариус Дешка Рачевец и Сдружение „Св. Теодосий Търновски“ – В. Търново. Към алманаха е приложен и диск с документалния филм „Шрихи от първия български парламент“, а в книжното тяло е стихосбирката на Красимир Андреев „Колкото тишината“.

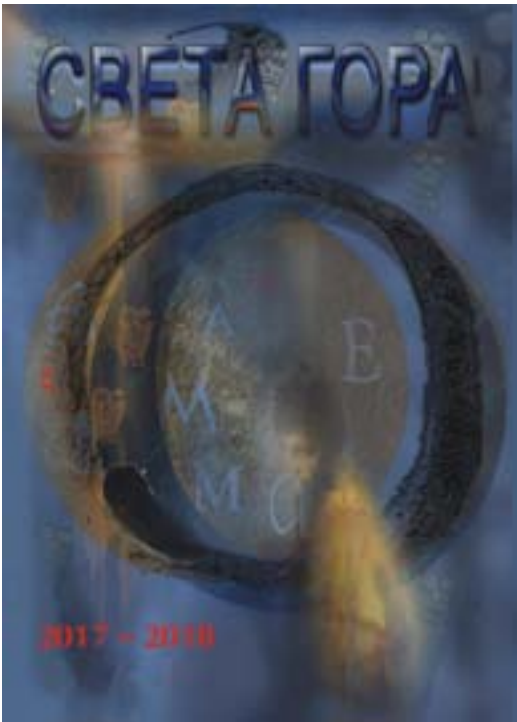
В бр. 15 („О“), 2017/2018 г. можете да прочетете в рубриките:

– „Поезия“ – Данка Калчева, Сава Василев, Калина Шерева, Огнян Ристич, Никита Станеску, Николай Заболоцки, Добрин Паскалев, Атанас Коев, Лилия Христова;

– „Бележитицика“ – Николай Табаков, Йордан Хаджисев, Марек Вадак, Владимир Шумелов, Николай Фенерски, Божидар Лазаров;

– „Литературознание, изкуствознание и публицистика“ – Иван Серафимов, Велизар Велчев, Румен Стоянов, Генчо Витанов, Владимир Янев, Иван Станков, Сава Василев и др.;

– „За литературата и другите

изкуства“ – Ана Костадинова, Огнян Стамболиев, Калин Николов, Йосен Йонеско, Краси Алексиева, Татяна Ивческа, Евелина Белчева, Едвин Сузарев, Светлозар Изов, Дра Колева, Петър Стефанов, Пламен Антоф, Запрян Козлуджов и др.

– „Преглед“ – литературнокритически обзор на около 50 заглавия от последните две години.

36-ТИ НАЦИОНАЛЕН МЛАДЕЖКИ КОНКУРС ЗА ПОЕЗИЯ "ВЕСЕЛИН ХАНЧЕВ"

(от стр. 1)

Петя ИВАНОВА, 17 г., Хасково

Пластмасови кукли
Безлични, отварят, затварят усти
Смеят се, усмихнати
Лицата лъскаят, престорено щастливи,
неосъзнати
еднакви движения, еднакви леки думи.
А можем да сме много повече
от посредствен нефт...

Айлин ТОПЛЕВА, 24 г., Бургас

когато вървиш не изглеждаш по-различен
от другите
но нещо в теб ми напомня на мен
тъгата от съществуването
желанието да разбереш как
как ускорява разширението си вселената
какво да правим с това празно простран-
ство
и време
(та и сега ни е трудно да се срещнем)

не усещаш че те наблюдавам
но ето така ставаш различен
частичите в теб се променят
отразяват светлината в точната дължина
за очите ми
в спектъра на топлата прегръдка
утехата от съществуването
вселената в точица

Преслав ТЪРПАНОВ, 17 г., Елена

римите ги търся във всяка стая
но откривам само твои портрети
по стените
закачени не

от мен

не

от теб

а от простото желание

да ни се пресекат очите

Теодора ГЕОРГИЕВА, 17 г., Силистра

ДЪГА ОТ ВЪЗДИШКИ

Натежаха ни въздишките –
земя под парата на намършени чайници.
Научих се да изрзвам птици от мъглата,
когато да летят високо,
да разказват как дъгата се усмихва
над житице.
Всички започнаха да изрзват птици.
Оцветихме ги в различни цветове
и те се понесоха в небето,
тогава приличаха на дъги,
а дори и на щастие.
Мъглата излетя с форма на две обърнати
усмивки
- птичи крила в далечината.

Миля РУПЧЕВА, 17 г., София

CONTEMPLATION

(из цикъла "Кон")

Нека съзерцаваме конете за кратко.

За кратко.

Какво значи да съзерцаваме кратко?

Да съзерцаваш –

това е да блуждаеш по всичко менящо се,
докато спреш върху нещо застинало.
Например краката им.
Гледай краката им!
Те са вече завършено съзерцание;
и твоят поглед е съзерцание –
фокусиран

Николета СТЕФАНОВА, 19 г., София

ПОКОЛЕНИЕТО НА РАКА

Аз гледам как ракът върви към брега
и гледа назад към морето

Впивам поглед в миналото
и съзирам корабите на предците ни.
Опънали платната,
зажадяли за безбрежие и смисъл,
те бродят към своя хоризонт.
В мрежите им намирам древни риби,
ния кокосова вода и броя
срещите им с птиците.
Гредите скърцат и в краката ми
се спъват няколко столетия.
Аз съм морякът от виртуалния остров
и други са нашите ценности.
Плаваме към пристанища на бъдещето,
но вътрешно знам,
че щастieto ще оставим назад.
Ние сме поколението на рака.

Бояна УЗУНОВА, 18 г., Велико Търново

Сърцето ми е в черупка до твоето
отказвам да прося общ
особено твоята особено твоята
ще бягам
ще тръкнах врати
ще изоставя спомени и сънища
в обятията на вятъра ще ме намерих
и ще бъда счупена
и много по-близо
до теб

През 2019 г. Фестивалът на оперното и балетното изкуство (ФОБИ) в Стара Загора ще отбележи своето половин вековно издание

50-то издание на Фестивала, организирано от Държавна опера Стара Загора и Община Стара Загора, ще се проведе от 22 ноември до 7 декември 2019 г. Програмата му впечатлява със селекцията на уникални спектакли на рядко изпълнявани оперни произведения, опери и балетни премиери, отбелязването на знакови за музикалния живот на България и света годишнини, забележително междоународно участие, атрактивни съпътстващи събития, изложби и срещи с публиката.

Официалното откриване на Фестивала на оперното и балетното изкуство е на 22 ноември с премиера на грандиозната опера „Африканката“ от Джакомо Майербер.

Венислав КОЛЕВ, 15 г., В. Търново

От какво е направен сънят?

Сънят си има калпак
от бял блещукащ съня,
ликът му е ясен и син,
като мистичен рубин.

Тялото му е от кадифе
с риза от тригодишно мече,
има колан – от злато е пяд,
мръсотия няма, без пепел и кал.

Краката му дълги – стои на кокили,
украсени с капки роса от могили,
коленете му чисти, като планинска вода,
а пък надолу – сняжна мъгла.

Пантофите от кожа на диво прасе,
имат си връзки пак от кадифе,
от памук мек и пухкав е изцяло
на сънят самото стъпало.

Октай АХМЕДОВ, 17 г., с. Станянци, обл. Шумен

ЯБЪЛКАТА НА РАЗДОРА

също като мехурчета кървав нефт,
страхът да се довери на някого изплува у мен,
когато той се стреми да достигне
добрите на катранено черните води
на Черно море,
а веднъж влезе ли няма как да изплува
до повърхността ѝ.
но ти не казвай нищо, о, Черно море.
нека славата ти не бъде помрачена.
ръцете си аз ще изпавам и като за награда
ще взема невинните души на желаещите
да достигнат дъното на едно бездънно море.

също както капанът цели да улови жертвата си,
така и шелфът на Черно море
цели да погуби колкото се може повече животи.
на вършен вид изглеждаща приятна
и приветлива,
а в дълбините си, криеща скитащите се
изстрадали души
робувачи на морското дъно, навнни и
беззащитни
желащи да се освободят от оковите на
тъмнината.
докато Черно море, тихо и плавно, привлича
новите си жертви, пред-
ставяйки се за плитък гъол,
Те си изграждаха репутация на искрени лъжци,
които целят да помогнат и да научат хората
да плуват в катранено черните води на Черно
море. благодарение,
на които Черно море никога
нямаше да бъде толкова омърсено.

НЕЗАГЛЪХВАЩИ „ПРОШЕПНАТИ ДУМИ“

Продрум ДИМОВ

Наистина има слова, които, макар и прошепнати, но много сакрални, никога не стихват и предопределят до голяма степен смисъла и съдържанието на човешкото съществуване. А тези неща придобиват своите върхови стойности, когато касаят нашия интимен свят. Именно тези преживявания и съкровени чувства са обект на неспокойните разсъждения и изповедните размисли на Таньо Клисуров, споделени чистосърдечно и искрено в новото му издание „Прошепнати думи“, предложено от старозагорското издателство „Леген“.

Името на този рядко надарен наш поет в продължение вече на десетилетия е една своеобразна литературна емблема на Стара Загора и нарежда автора сред водещите творци на съвременната българска поезия.

Таньо Клисуров се сродява с литературното творчество още по време на гимназиалната си възраст, но първата си поетична творба публикува чак през 1963 година в някогаташния окръжен старозагорски вестник „Септември“. По-късно, като войник започва да навества със стихотворения и страниците на в. „Народна армия“. Студентските му години във Велико Търново обаче рязко стимулират заченатото му творческо съзряване и се включва с хъс в издаването на съавторската поетична книга със свои състуденти, която се радва на добър прием в литературните ни среди.

Истински триумф обаче за младия поет от Мъглиж е появата през 1975 година на дебютната му стихосбирка „Южна гара“, с която привлича вниманието на критиката и литературната ни общественост. И неслучайно е отличена като най-стойността дебютна поетична книга през следващата година на престижния литературен конкурс „Южна пролет“ в Хасково. Това заслужено признание хвърля вече обилна зелена светлина и озарява живително бъдещето му стремително творческо развитие. И поетическото му дарование и мисъл не го оставят на мира през следващите години. През 1982 година излиза от печат неговото дълбоко възливящо „Минирано поле“, последвано от „Резервен изход“ (1988), „Вътрешен глас“ (1993) и други заглавия, които разкриват напрегнатия му творчески, човешки и философски натюрел.

В своето забележимо творчество, разпростирило се досега в 12-ина поетични издания, авторът ни впечатлява с проникновено то си наблюдение, анализирание и правдиво отражение на сложните и противоречиви понякога остри социално-психологически и нравствени процеси, които разнищват днешното в изискани лирични художествено-естетически одежди и на проблемите, свързани не само с незавидната участ на нашия съвременник, но и със съдбата на родината и на любовта като основен двигател и мотиватор в човешкия живот.

Уморен обаче от недопустимите социални сътресения и неудържимата комерсиализация и деградация на нравите, поетът потърси отдушник и отмора, доколкото може да ги намери, разбира се, в света на интимната лирика, докосвайки ни до своите уж спасителни „Прошепнати думи“. Темата за любовта присъства неизменно, макар и не особено приоритетно, в креативния му поетичен свят, но в това си произведение тя диша пълнокръвно и е всевластна. И това не бива да ни учудва, защото обичта във всичките ѝ измерения, особено в интимен аспект, лежи в основата на цялостния ни емоционален свят.

И още в първите му стихове усещаме осезаемо онова неповторимо Йовково преклонение пред женската красотата и обаяние, които съживяват всичко по своя път. Дори и вятърът немирен любезно, лудо, разголява

„Бедро с омайваща и нежна кожа
за миг се мерне в погледа едва...
И въздуха е сладко разтревожен
от мъжките въздишки след това.“
(„Мъжки вятър“)

Авторът благоговее пред магическата сила на любовта и връщайки ни към младата си интимна биография, разголява с удивително откровение душата си и ни потапя в първите си несърчни момчешки прощъпулки в личния си живот. И днес още пари нежно устните му нестихващият огън на първата целувка с любимото момиче. И недоумява

„Пъжа ли, истина ли бе? – у мен
прошепнатите думи още тъннат...
Аз се родих повторно този ден.
А подир девет месеца - синът ми.“
(„Прошепнати думи“)

И така неусетно, и непринудено читателят става съпричастен, поведен и пренесен в магията на най-великото човешко чувство. В съзнанието ни възкръсва младостта му, унесена в сладък полет, дишаща упойваща романтика и възраст, габрилата от най-светлите мечти и пориви. Но „докде е младост,леко път се ходи.“ Тогава и

„Семейни разпри на горчиви глътки,
но, слава богу, свършващи с прегръдки...“
(„Десет години от сватбата“)

Поетът е знаменосец на истинската, красивата любов, която дава криле, плоди вдъхновение и извисява човешкия дух, затава и не крие своята вродена неприязнь към изневярата. Зорко бли и високо цени топлината в домашното гнездо и осъжда нейните похитители, защото

„Все някой ден в семейните им кухни
в един вечерен и уютен час
прикриваната бомба ще избухне...
Дано децата са навън тогиз!“
(„Тайна връзка“)

Не в един и два стиха ни се внушава значимостта, философската същност на тази потребна взаимност. Той съзнава, че

„Любовта не е само мигновто щастливо изриване.

Тя е робство и рани, осъзнава го бавно умът.

Но обичаш ли -леко си влачиш веригите,
а пък раните - сладко болят.“
(„Любовта“)

Ето защо пътувайки из примамливия и разно лик свят на това велико чувство, претегля неговите неосеними стойности и го извисява на най-високия пиедестал. Дълбоко се възмущава,

„Щом проиграват любовта хазартно
ли я хулят разни дребни хора,
аз хвърлям своята последна карта –
припомням си за Яворов и Лора.“
(„Последната карта“)

Подобно сюжетно-тематична насоченост и емоционална обогатеност откриваме и в много от творбите му - „Власт“, „Интимен посленис“, „Подари ми“ и т.н. Потърсил в интимните преживелици извадението от безкомпромисната ни уродлива действителност, авторът не може да избяга от нейната безпощадна арогантност. Той страда, съчувства и се гневи:

„Сърце, ако имаш, не можеш спокойно
да пишеш
любовните думи са тъй неуместни, не
струват.
Любовните стихове пиша нарядко и
скришом,
защото пред чуждите болки от тях се
срамувам.“
(„Колко лесно“)

Аналогично минорно настроение ни обзема тягостно и като се докоснем до стихотворенията му „Ноктурно“, „Замина“, „Стая за любов“ и други творби.

„Прошепнатите думи“ още в неповторимите мигове на първите интимни трепети, колкото и да са заглушавани от грубите и сурови пристъпи на живота, обикновено не заглъхват и стоплят до сетния земен ден. Поетът тъгува понякога доста болезнено и страда от неизбежното им постепенно позатихване, но намира сили в себе си да съхрани, макар и с немалко усилия, техния благороден глас. В това ни убеждава и горещата финална изповед в стихотворението му „Тя е в другата стая“:

„Аз не мога без нея,
без гърдите ѝ чувствени,
без косата ѝ тъмна като нощ сред природа.
Две деца ми роди, а пък нейните устни,
щом се сплет със моите,
в Рая сякаш ме водят.“

Мисля, че тези парещи „Прошепнати думи“ на Таньо Клисуров са естествено продължение на традициите в отечествената ни любовна лирика от времето на Димитър Бояджиев, Яворов, Дебелянов, Кирил Христов и други наши класици, но са и значим принос към съвременната ни интимна поезия.

Керка ХУБЕНОВА

ДАВИД И ГОЛИАТ

Подобно стар револвер е таланта. Творецът го почитва ден след ден. Веднъж да гръмне вече става празник за този изстрел ако е роден.

Талантът и парата – две поеми. Не можеш да ги събереш в едно, когато Господ дава, той отнема – и всичко е за твоето добро.

Свободна воля, моля изберете: Талантът – божки дар, парата – трап; припомням си за Яворов и Лора, таланта става асистента-раб.

Талантът ли пък коронова свише особата ти с божка благодат, парата като пъськ се изсипва, но зад гърба ти – няма път назад.

Библейските повели са поука: От прашка с камък рухна Голиат. А щом убиха цар Саул, над skutа му Давид заплака и за своя враг.

ТУК И СЕГА

Тук влизам само аз в това пространство реално, осезаемо – със код: Безвреме страдание и тайнство; Кърви живот.

Тук влизам само аз и всички вие пренесени на моите очи. Не е възможно нещо да се скрие. О, как боли!...

Оттук излизам само аз и влизам във времето на времената с ход, където дигитално е записан: Един народ, с един живот, в кивот.

БИБЛЕЙСКИЯ КОД

На скала житно семе кълни и изстрада из мрака стеблото му. Светлината в зръщето тупти, а класа е заченат самотник. За небесните птици – храна, или хляб – за човека на словото. Долу в ниското – свобода, пред цъфтеж на сезонна окова. Бог на всекиму лично е дал в лабиринт да избира пътека. Сред скали на отвесна печал и товар от покурса на плещите; или истина – път на живот чрез Христа до Отца дето води. О, класът е библейския код върху сърна – пожънал оковите.

ПРОИЗВЕДЕН В БЪЛГАРИЯ

ПОДАРЪКЪТ

Синът ми завърши медицина с отличен. Кметът на града вместо да му предложи работа в болницата си,

му подари часовник, за да отмерва престоя му в татковина България.

Дишай-въздишай, дишай-въздишай, дишай-въздишай... И така, докато подаръкът на кмета рждяса от въздишки. Г-н кмете, връщам ти часовника, а ти ми върни сина!

СМИСЪЛЪТ

Дъждовният облак слезе в полето. Замота крачолни в раздърпаните телове на лезото, ожули колене в треската, надупчи ходила в магарешките тръни, подхлъзна се по голото теме на подивял селянин и разби нос върху рждясалото му рало. Разбра, че вече няма смисъл. Качи се пак на своята си мълния и си тръгна от България.

НА ДРУГИЯ ДЕН

Дъждовният облак все пак прояви милост и кацна в родината. Строителният предприемач изруга небесата. Будкаджийката подгони мухите от заглавията и погребва вчерашните вестници под забрава от найлон. Безработният се хвърли в сухото кладенче на окото си, за да удави и последната му капка. Една войничка (не с поличка!) смаза с досада нещо женско в кобура си,

а пък една кака в кафенето обърна чашките на силикона си, за да си поръча двойно. И облакът заплака за България...

22 СЕПТЕМВРИ

Отризаха ми тока. Спряха ми водата. Заседнах в асансьора. Автобусът ми не дойде. Банкоматът ми се изплези. Ден на независимостта.

ЕСЕН

Октомври изсмуква сладостта на лятото като оса, залепнала за чеп на бъчва. Мехурчетата палват кандила под ноздрите на ангелския хор, за да превърнат комката в сълзи. Господи, не спирай да се молиш за България!

СЪТВОРЕНИЕТО

Страхът роди Бога. Богът роди попа. Попът роди царя. Царят роди демокрацията. Демокрацията роди демони.

Худ. Иван КОСТОВ,
Наистина във вечното време

ПРЕЖИВЯНОТО

в. „Марица-изток“, заедно с Нейко Велчев, Стоян Радичев, Христо Христов и другите колеги обикаляхме Комплекса и нишехме възвишени репортажи. А някои от нас и стихове, които сега биха отбелязани снизходително от някои критици като „литература на соца“. И аз имам този „трях“ - издадох стихосбирката „Овъглена светлина“, посветена на 50-годишнината на рудник „Трояново-1“, където и започна трудовият ми стаж като... трудовак. А по-късно - дежурен електротехник в подстанция, журналист...

„...На промишлената площадка на ТЕЦ „Марица-изток-2“ се кипреше една овехтяла тухлена барака, покрита с плоска ламарина, колкото и да не бъде без покрив. Гледана отвън - нищожна работа, толкова неугледна, щото можеш да я подминееш, без да я забележиш, камо ли пък да влезеш вътре. Отвън така изглеждаше, но вътре? Хм... Като влезеш вътре, майко мила, друг един свят се изправя насреща ти. Пет-шест маси, по четири могат да поседат край тях. Огруглени мъжки ръце, изгорели от цимент и вар, с почернели нокти, щото по обяд слизат тези хора от скелето и направо на масите в това заведение...“

Всё едно чета репортаж от вестник

“Марица - изток” (писан от Нейко, Христо, Стоян или от мен, по... не съвсем). Репортажите и спомените на Димитър Брацов обаче са си само негови, датирани по време и по място. И смея да кажа - по-възвишени от нашите. Книгите на автора (четири на брой до сега) всъщност са един дневник на “живота свой”. Не само на неговият, а и на хиляди хора - със събитията, случките, паденията и възходите... От стотиците имена, които посочва Брацов (на починалите и живите - починалите са в квадратче) познавах повече от половината. Без да съм бил близък с тях. Защото те бяха предимно ръководители (началници), но трябваше (освен вътрешната самоцензура) да вземаме мнението им по отразяването на различните събития и мероприятия, преди да излезе дописка или очерк, репортаж във в. “Марица-изток”. Брацов е бил един от тях, ръководителите, по... на “предния напечен фронт”. Запознах се с него на Младежкото селище край ТЕЦ “Марица-изток-2”, където трябваше да отразявам един пленер на младия художници от Стара Загора и страната... Удивителна е, според мен, паметта на автора на четирите автобиографични книги. То са спомени от детството,

от родния край, забавни случки, смешни случки, стихове, посветени на любимите и близки хора, хроники от работни площадки, разкази (на места с художествени измислици)... Този труд и тази памет са похвални. Те не са на висотата на художественото, както твърди и авторът, но заслужават признание наистина. Защото са един своеобразен материален, веществен спомен, както казва и Брацов - за поколенията, за неговата родова кръв. И една картина за времето когато се до “наливаха основите”.

Дали Брацов е поет, се питат някои, прочели между текстовите му лирични посвещения? Но кой е “измежду нас поетът” - се пита самият Борис Христов - поетът-изненада на 70-те години. Ако той самият, Димитър Брацов, смята, че е такъв или носи това усещане, ние не можем да му го отнемем, както казва един приятел.

По-важно за читателите е, че неговите писмовници усилия възкресяват едно време, едно преживяване и едно място от живота на българите, което не може да бъде задраскано. И трябва да се осветлява, за да се върви напред. Клиширан извод, но верен.

Йордан АТАНАСОВ

Петър АНДАСАРОВ

ВЪЗПОМИНАНИЕ ЗА КОСАЧА

На Стоймен Зафиров

Утрото върви до него -
щъркел черно-бял.
Кукувица мами нейде
ден, почти заспал.
Той върти косата -
подир него врани.
С бяла кърна на главата
от потта се брани.
Бяла кърна е небото,
стъпките танцуват.
На живота сред полето
виждам го - пътува.
И не спира, и все бърза -
и накрая пада.
Стъпките си той завързва
за крайселската ограда -
дето гарваните гречат
и на облак се събират -
селските жени да плачат -
мъж кога умира.

Божидар БОГДАНОВ

НА ЛИБЕТО

Казват, че и песента ти
някак си била телесна.
Я вдигни я с глас високо
над земята черна-черна
(обличка, досущ софричка).
И попей си на реката,
всичко там ще се избистри.
Но платно ли си избелваш,
или тъмното в душата?
Потопи се и във вира,
че водата е студена.
И крилете самовилски
като сърби набързо сръзва.

Сняг в душата на деня -
сбъдната мечта на зима.
И върви към теб жена -
светла и необходима.
Пвят в ръцете на деня -
краткотраен смях на пролет.
Обич в поглед на жена
и небе за твоя полет.
Плод в полите на деня -
прещастливо дълго лято.
И мълчи до теб жена -
с мисли за децата.
Скръб на есенни листа -
осланени переперуди.
Трепка в тебе яснота,
гаснат твоите заблуди.

Тичах лудо-невъздържан
като с вихрен кон.
С цвят за тебе бързах
от сезон в сезон.
И те стигнах, но не стига
обичта до този ден.
Ти остана, не отмина
моето вдъхновение.
Време вехне и се рони.
Ти ще си благословена -
шом не ме превърнеш в спомен,
а вървиш до мене.

С ТЕБЕ

И без знак на обещание
в бавна зима, в бърза пролет .
за света неразгадана,
между нас поникна обич.
Изгрев пламне, залез гасне
в кратка пролет, в дълго лято -
нещо бистро, нещо ясно
грее светло-свято.
Плач на дъжд, на вятър песен -
чувства цветно-странни.
Късно лято, ранна есен -
свети обичта ни.

ОТВОРЕН КРЪГ

Расте снегът нагоре -
над покрив, в планината.
Врабче с врабче говори
за зрънцето, трохата.
Избухва цвят, достига
до облаците бели.
Небето птици вдигат
през празник и през делник.
Крила на перепуди -
трептят, трептят житата.
И лятото се чуди
къде пътува макът.
Тече река, изтича
под стряха, покрай цвете.
От спомен за лютиче
брегът претъжно свети.
През клони, по стърнища
самотна есен тича.
Не искам нищо, нищо -
освен да те обичам.

КРАСОТА

Ти си светла като първи сняг,
който слепи очите ми.
До лудост ме мамиш, но ме е страх
сянката ти дори да поискам.
Прегръдка на южен вятър съм аз -
да те приближа е страшно.
Недокосната си остана
до последния час,
за да не гаснеш!

Худ. Мирослав ИБРИШИМОВ, Фигурация

СЛЪНЦЕ МЕЖДУ НАС

На Маргарита

Обречени като крила на птица
из тоя град се лутаме затворени,
където ни оглеждат погледи лисичи,
защото в обичта сме непокорни.
Невъзмутими думи - сипнала градушка
с унищожително - нечиста белота
върхлитат в упор, шибат ни бездушно
под ниското небе на завистта.
А никой, никой и не подозира
как между топлите ни рамена
венчално-пасторална светлина извира,
пулсира слънце между нас.

КОГАТО ПОГЛЕДА ТИ МЕ ПРИВЛЕЧЕ

Знай -
затвориш ли вратите здраво,
вратите на сърцето си затвориш ли -
ще бъда като пътник закъснял,
който тропа със ръце премръзнали
по дървените порти, по студените стъкла,
но няма кой да му отвори.
Не ми отваряй!
О, твойта топлина не ще ме сгрее
след дълъг път.
Не ми отваряй!
Нека си остана във -
на кръстопът от ветрове.
Не ми подавай ключ
през отвора на осъзнати грешки!

Късно ще е вече.

Късно!

ДУШАТА МИ Е КЪШЕЙ ХЛЯБ ЗА ВСИЧКИ...

Снежана ИВАНОВА

ОТЕЧЕСТВО

циях да съм
привечер
в локвите
облаците приличат на кукери
полъхът е непроницаем
бежешком
светят камъните на последния дом
преди да съм стигнала първия
тук съм
началото на творението
непостижимо черно не е мислова скръб
а съзнателна баба ми
напевите на пресъхналите й гласове
остро на адамската им ябълка
знакът
в мистериозната тишина
там където съм
винаги
неназовимо

Михаил ТОШКОВ

Изхвърлят хитрите през борда всичко,
за да достигнат голената цел.

А аз се колебая, двоюма се
над съвестта, над истината, над честта-
предмети тежки, доста неудачни.
Достоинството ми пречи
да въртя лопатите,
пред погледа ми е мъгла от писмена,
в слуха ми - думи на хиляди поети.
Нищо не изхвърлям, а другите
отминаха,
без да умуват във какво пристанище
ще ги настигне зимата.

Мина НЕШЕВА

Безсъние и лудост
е в главата ми.
Студувах във вагоните до пет.
Какво ме гони:
писането, вятърът?
Отивам си.
Остава само текстът.

Димитър БРАЦОВ

ШЕПОТ...

на Митко Брацов

Шумка шумна,

лист отрони!

Сълза кристал

по ручейка пробяга.

Заплака нежно

и в съня си сънен,
тихо ромоли...

И сетне нея

и росата по листата,
с нея, с красотата
от синя синева
от високо
от Небето
сякаш долетяла!

3 септември 2014 г.

Боян АНГЕЛОВ

НЕДОСТАТЪК

Всяка от стотите му грижи
е способна да го убие.
Затова той в зигзаг се движи
и от никого не се крие.
Мълчалив е като тръстика,
но започне ли да говори,
седем демони ще надвика,
седем дяволи ще надспори.
Здрав е външно, но нестабилен.
Той е плувал по Ориноко
и в Берингово море бил е.
Вече трета е възрастта му,
но жените след него тичат.
Недостатъкът му е само,
че на никого не прилича.
Той за своите сто кахъра
няма никому да разпраща
и на занаят по бащата
се придвижва с осанка права.

Тоня КЛИСУРОВА

ДУШАТА МИ

Надеждите ми още са ми верни,
рушат ги само времето и дъждовете.
Отвътре е душата ми затворена -
прехранват се със нея озверели псета.
Душата ми е стая без прозорци,
в която бълскам мисли побеснели.
Душата ми е къшей хляб за всички
бездомници, от глад обезумели.
Душата ми е с тъмното привикнала
и няма да прогледне в светлината.
Душата ми е в залеза, не в утрото,
там, дето в алено се крие планината.
Душата ми е детски страх от тъмното,
трепери под завивките на мрака.
Тя знае, че във въгъла стаено
предателство коварно я очаква.
Надеждите ми още са ми верни,
безсилни са и времето и дъждовете,
защото моята душа трепереца
ще се превърне между камъните в цвете.

Худ. Злати ЗЛАТЕВ, Водни змии (по Густав Климт)

Атанас ДИМИТРОВ

ДАЛИ СМЪРТТА

Е КРАЙ ИЛИ НАЧАЛО?

Ако пътуваш към смъртта,
недей да страдаш!
Недей скърби, че нещо си отива!
Недей да смяташ, че смъртта е краят!
Недей да мислиш, че живота спира!
От дървояд проядено дървото рухва,
отваря се пространство
и възможност
за нискораслите филизи
да пият светлина
и да израснат мощни!
Умира стареца и внуците различават
старата барака
и построеният дом - дворец!
Фалира управляваната лошо фирма
и току-виж се пръкват две
на нейно място!

След всяка смърт се ражда нещо!
След всяка смърт се ражда пак
живот!
И всяка смърт пробива старото!

Тъй всяка смърт е винаги начало!

Даниел АЛЕКСАНДРОВ

ЛУДА НОЩ

Бе луда нощ.
Избухна тишината.
Запали огъня в кръвта.
С безмерна мощ,
там скрити в тъмнината,
предадохме се на страстта.
Ръцете ни, премръзнали до вчера,
затоплени от жаждата за нежност,
преплетените пръсти тази вечер -
любовта превърнаха във вечност.
Телата ни танцуваха във ритъма...
Изгаряха в пожара на страстта...
И точно като в сън,
като във приказка -
над старата любов изгря дъга.

Лъчезар СЕЛЯШКИ

МОСТ

Римски мост над река родопска.
В ранно утро по свода вървих.
Стигнах края в нощ белокоса.
Падна звезда, какво не разбрах?

Йордан АТАНАСОВ

СТАРА ЗАГОРА

На траколога проф. Георги Михайлов

Боруй, Верей... императорът Траян...
История: камък бял върху черен камък.
Изгаря си, от векове си назоваи,
със много имена, до днес останали...
В града известен Августата Траяна
Никий - поет един, на арфа свирил.
Той гражданите с думи е омайвал,
когато стихове за тях скандирал.
Издигнали му бюст голям от мрамор
и плоча с надпис - за прослава.
Откраднат, бюстът му сега го няма,
но плочата, разчетена от теб, остава.
И оттогава с вековете продължава
поети да се раждат в този южен град.
И славата му, виждаш, не залязва,
не ще залезе тя, додето има пишеш брат.
Младеш ти - вековен дъб неостарял!
Аз кой съм, но стихове за теб написах,
подобно Никий, който тук е диншал -
в Града, от пепелища черни излетял.

Георги ИКОНОМОВ

ВЪРХАР

Когато вятърът в душата ми
обрули някой сух клонак,
не паля свещ, не викам дяволи...
Изваждам брадвата и пак

забивам яко, чак до дръжката.
Сека до здрава, свежа плът.
В гнилоца червен се вдят -
не искам жив да ме ядат!

А брадвата си най-редовно
заточвам с пясъчния бруст.
И режа сухо. До голо.
Остава ствол безклонно пуст...

Макар все още на години
да не изглеждам много стар -
душата ми се променила:
самотен ствол, със свеж върхар.

Пламен ПАНЧЕВ

МОМИЧЕТО С ЧЕРВЕНИТЕ КОСИ

Там в Париж. И в Париж.
Там градът беше млад.
Там на пейката. В Тюйлери.
Стар бях аз. Стар бе она площад.
До червените твои коси.

Как ме гледаше ти. Как те гледах и аз.
И изрекох неволно „мерси“.
Май течеше край нас.
И по твоите коси.
По червените твои коси.

И изригваше дъх на зелена липа.
И над Лувъра и над д'Орсе.
Не разбрах града... Не усетях града...
Само тези червени коси.

И когато дъжда, она пролетен дъжд,
над Париж отведнъж заструи,
тръгнах горд като мъж.
Със походка на мъж
след червените твои коси.

И блестеше Конкорд. И преливаше с цвят.
Както може Конкорд да блестя!
И топеше дъжда. Всичко... Целият свят...
И червените твои коси!

НЕОБИКНОВЕНИ СТРАНИЦИ ЗА ЛЮБОВТА

Животът и смъртта, делото и любовта на Владимир Василев са сред ярките и интригуващи сюжети в литературната ни история. Заедно със Сава Василев^{1/2} „Литературният мит Владимир Василев“, 2000/, Евелина Белчева е най-вещният изследовател и интерпретатор на този сюжет. Нейният и „романов“, и много повече документален триптих, посветен на „папата“ и законодателя на литературния и театралния живот от 20-те до началото на четиридесетте години на отминалия век, вече е завършен факт. След „Самотен в своето време“/2016/ и „Златорожката връзка“/2017/ сега на пазара е и „Златорожката тайна“^{3/4}.

Последната част включва историята на една необикновена любов, родена в смутните години на Първата война и продължила до края. „Свенливият поручик“ Владимир Василев среща в Кюстендил, където е местоназначението му, „една хубава и палава ученичка от шести клас“^{5/6}. Цвета Ленкова, влюбва се и „тази любов му остана за цял живот“^{7/8}.

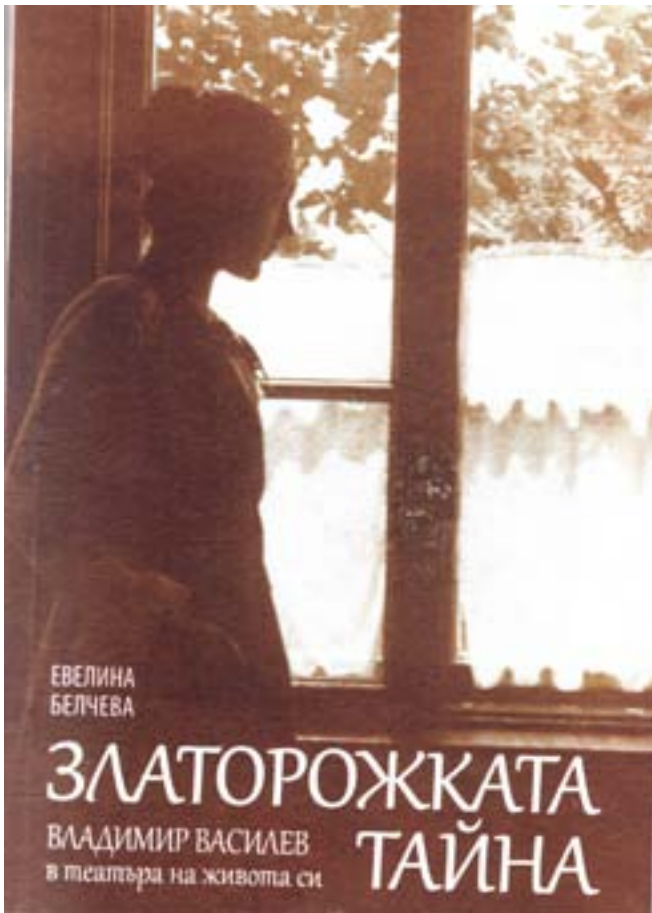
Последните думи са на Елисавета Багряна, която по това време също е в Кюстендил. Тогава тя е още Лица Белчева, учителка е на Цвета и изживява своя съдбовен роман с „шестия Жай Шапкарев“, пристигащ на кон за ден-два направо от бойното поле. Тук са и сдъянцата Г.П.Стаматов, и Миката-Димитър Шишманов, комуто предстои волно-неволен брак с много по-възрастната Пенка Калъпова-съпруга на ген.Савов и майка на три деца.

Войната на фронта и любовните трепети в тила се развиват паралелно, в два различни свята, в които сякаш бушуват различни страсти, но еднакво разтърсват душите, възпламеняват ги и ги терзят, „събуждат неуспешно всички инстинкти – добри и лоши – в дълбините на човека“, както свидетелствува брилянтният летописец на духовността Константин Константинов. И многозначителният епиграф в началото на книгата е от него, и други цитати от „Път през годините“ съпътстват и доосветляват повествованието. Заедно със спомени от Владимир Полянов, Богомил Нонев, Михаил Кремен, Любен Георгиев, Стилиян Чилингиров, Константин Гълъбов, Дора Габе, Йордан Бадев, Христо Радевски, Боян Пенев, Зорка Йорданова, Петър Диневков, Димитър Липен, Хрисан Цанков...

Както и много писма и снимки, повечето от които са публикувани за първи път. Въобще архивните страсти на Евелина Белчева и тук, както навсякъде в нейните книги и статии, са в своя апогей. И асоциативните връзки, породени от везанните ѝ открития. Като например успоредните цитирания на части от писма до Цвета и статии на Владимир Василев и стихове на Яворов или реплики от „В полите на Витоша“, от които ясно се вижда как критикът сякаш се е вживял в съдбата на своя приятел, как търси и намира в своята любовна драма отгласи от Яворовите вдъхновения и копнежи. Удивителен е този литературно-исторически паралелизъм. Минна Тодорова – единствената любов на Яворов, както винаги и убедено е твърдял Василев, и неговата единствена Цвета са по на шестнадесет години, красиви са очите им, разплетените им коси пленяват по един и същ начин.

„Без никакви усилия се разпознават реминисценциите по Яворов – ситуационно и като образност“ – казва авторката и го доказва по безспорен начин с избраните текстове. Завидни са в този смисъл изследователската визия, дълбочината и познанията-прозренията ѝ.

”Става дума в известен смисъл за

психологическа идентификация, повече или по-малко на подсъзнателно ниво. За дълбоко вътрешно съприживяване... Но и за апостроф на тази психологическа роля. Любовта на Вл. Василев, тя е само една възвисен целомъдрен дух, само една светла метафора. Тя е интересна на изследователя тъкмо с това, че представлява подсъзнателен опит да се възкреси един поетически мит – романа на Яворов и Минна. Но в неговата светла, ангелска страна.

И по-нататък: „В романа на неговия живот – не поетически, а действителен, автентичен – съвсем не случайно, без съмнение – са вградени и сенките на любовните мъртви – Яворов и ефирната сянка на Минна“.

За Яворов, оказва се, е и единствената книга на Вл. Василев – отпечатък от предговора към второто издание на съчиненията му от 1934 г. Във втората глава от книгата си Белчева подробно проследява и връзките между двамата, тяхното запознанство и общуването им, както и посмъртната почит към паметта на мъртвия приятел.

Блестяща и убедителна все в този дух на паралелизъм е и находката ѝ в следващата глава с разказа на Стаматов „В кабинетната мъгла“, в който писателят и близък приятел на семейството сякаш е предугаднал драмата на Владимир Василев и съпругата му, която все още предстои. Както и житейските обстоятелства, които ще тласнат много по-младата от него Цвета след почти десет години съвместен живот да подири хлъзгавия път на изневярата. И така, неочаквано и неволно, да го накара да трепне и да се осмисли в самоубийствената мъка на хорския примес и самотата. Да потърси не само нейната, но и своята вина за временния крах на семейната идилгия.

Ето това всъщност е „златорожката тайна“. За нея май всички сътрудници на списанието се догаждат, но никой не се наема да сподели с редактора, за когото сякаш самите те и качеството на текстовете им, както и съдбата на „Златорог“, са нал всичко. Това е „проклятието на призванието“. А призванието е лично. То няма как да бъде споделено. То по-скоро отблъсква и отчуждава, уважава, даже плаши околните.

„Каквото съм работил, правил съм го

за Цвета, да се радва тя. Защото какво друго съм могъл да ѝ дам. Нито даже едно дете...“ – изповядва след години Василев с горчивина и вече с ясно стъпване, че онази радост е била по-скоро неговата, а не нейна. Тя няма как да я изпита и съпребивее. Затова поглежда към Йордан Стратиев – един от начеващите поети, израстващи под крилото на „Златорог“. С надежда да открие радостта, която ѝ липсва и за която е бленувала в своя „куклен дом“ през последните години. Той е на 24, само година повече от нея – „призивно-изкусителен“ и „в зенита на искрящата си младост“.

Стратиев може би е това, което е престанал да бъде съпругът ѝ и сигурно затова се подава на изкушението. Междувременно в семейството е настъпило естествено отчуждение, за което свидетелствува и юбилейната снимка по случай петгодишнината на „Златорог“.

На нея двамата с Владо са с гръб един към друг, гледат в различни посоки...

Една вечер, само година по-късно, отдаденият на списанието и записан в литературните си блянове редактор намира дома им празен. „Цвета е тук със Стратиев“ – пише му Йордан Йовков от Букурещ и това едва не го убива. А тя през тези безмястни дни изживява в един букурещки хотел забранена любов. Стратиев също като Йовков е на дипломатическа работа в посолството и едва не загубва службата си. Само седмица по-късно „Цветето“ вече е отрезвяла, доведена от майка си и брат си в родния Кюстендил.

„Цвета няма грях пред Владо, но ти – ти“... – пишат общите приятели до Стратиев. Той обаче е влюбен и макар да съзнава греха си, е готов на всичко в името на общото им бъдеще. Това се чете и разбира от писмата, които ѝ пише непрекъснато. Те са грижливо съхранени не от кого да е, а от самия Владимир Василев и съставляват отделна глава в книгата.

Макар да липсват ответните писма на Цвета, в тях достатъчно ясно са разкрити противоречивите пориви и моралните терзания както на адресанта, така и на тази, която постепенно, по все по-уверено до края на тези няколко месеца се отдалечава от него. Не по-малко отчаян и раздвоен тогава е и съпругът. Това също прозира от разменените едва ли не по същото време или малко по-късно между него и жена му изповедно-помирителни писма, които увенчават края на общото им страдание, но и в известен смисъл забравят още повече „тайната“.

Защото макар и все така по своему, Владимир Василев залага на невъзможното, полага невероятни усилия, за да опази любовта си, да потуши скандала, сам да поеме изцяло вината за случилото се. И така да даде шанс на себе си и на тях двамата, с младост и себепознание да бъде поправено, да се спаси почти непоправимото.

А това е сякаш непомерно. Трудно е да го проумеят дори приятелите му. То е нанстина удивително и въобще не е по ума и силите на всекиго. За да го провидиш и опишеш с помощта на разплетените и затулени факти и архивни свидетелства

ти трябва много изследователска воля и отдаденост, душевно родство и психологическо проникновение.

Колкото скандална и необичайна да изглежда в очите на публиката, колкото и да подхранва злорадство у враговете, историята на тази семейна сага не е преизказана в книгата на Евелина Белчева като махленска клока или евтина булевардна сензация. Авторката е успяла да я види с очите на всеки от участниците в нея, да викине отвъд повърхностното и баналното, да я охуждоусти и психологизира. Да я извиси някак си, да я превърне в своеобразен мит или в изкуство, в един вид драматургия и литература. При това тази любовна история почти изцяло съпада със сценичния разказ на френския драматург Пол Жирали, с чийто спектакъл „Любов“ Комеди франсез гостува в София през 1929 година, а десет години по-късно пиесата е преведена от Николай Лилиев и поставена от нашия Народен театър. Владимир Василев рецензира тази постановка и прави блестящ коментар за поведението и характера на тримата герои анализирайки сякаш чувствата на Цвета и Стратиев и своите преживявания от преди години. Между театралния сюжет на френския автор и реалната драма в семейния живот на рецензента Белчева намира и откроява неочаквани успоредности не само като събитие, но и в писаните и изговорени от тримата думи и реплики.

В образа на Надя Струмска от романа на Владимир Полянов „Слънцето угаснало“, писан все по това време, според нея също прозират отгласи от преживяванията на Цвета, разбира се „хиперболизиран и естетизиран“.

Ето така в тези свои „психографски бележки в спомени и писма“, каквото е едно от подзаглавията, авторката като никой друг досега и по възможно най-деликатния начин осветлява и буквално, и в преносния смисъл, „златорожката тайна“. Както и необикновената личност на своя герой в „театъра“ на неговия живот. И понеже така или иначе става дума за театър, съвсем на място в книгата са и страници, посветени на Владимир Василев като театрален директор, на безспорните му заслуги за обновяването на репертоара и актьорския състав на Народния театър.

В отделна глава се коментират спектаклите по негово време, в които освен актьорската игра впечатлява и сценографията, дело на художници като Иван Милев, Иван Пенков, Дечко Узунов, Борис Денев. Не минава и тук без скандали разбира се. И без хулителни статии в печата. Не е малка и съпротивата от страна на предишните актьори, заменени сега от съвсем младите Иван Димов, Зорка Йорданова, Петя Герганова, Константин Кисимов, Дора Дюстабанова, Олга Кирчева...

Но Владимир Василев е свикнал с всичко това. Пък и неговата цел е не да спори с опонентите си, което той е принуден да прави постоянно, а най-вече „да преобрази зрителя, да го изтрие из самия него, да го направи друг: по-способен да се пренесе и живее в един друг духовен мит, т.е. да стане по-човечен – за другите, и по-добър – за себе си“...

Както с театъра, така и със списанието си. А не на последно място и със своя живот, с любовта си, за която са написани и на която са посветени тези необикновени страници в „Златорожката тайна“.

Д-р Йордан НАНЧЕВ

БЕЛЧЕВА, Евелина. Златорожката тайна. Владимир Василев в театъра на своя живот. ИК „Гутенберг“, София, 2019.

„ЛИТЕРАТУРНО ТЪРНОВО. ТЪРНОВСКИ ПИСАТЕЛИ И КНИЖОВНИЦИ ОТ СВ. ТЕОДОСИЙ ТЪРНОВСКИ ДО НАШИ ДНИ“

Идея и съставителство: Владимир ШУМЕЛОВ

Редактор: проф. д.ф.н. Сава Василев
Научни консултанти: проф. д.ф.н. Димитър Кенанов, проф. д.ф.н. Елена Налбантова, доц. д-р Живка Радева
Снимка на корицата: Мирослав Момински

Издава: НЧ Даскал Петър Иванов, Ст. Загора, ИК „Огледало“, София, 2019 г.
Книгата излиза по проект „Помощ за книгата“ на Министерство на културата на Република България.

Едно от важните места за съхраняване на литературната/културната памет са литературните справочници (по същината си указатели, речници, показалци, наръчници, азбучници, но и ръководства, пътеводители, каталози в някаква литературна област и в определени темпорални граници). Съставителят и редакторите на справочника „Литературно Търново“ имат ясно стъпване, че не „пренаписват историята“ и не търсят „истината от последна инстанция“; те изпълняват своя дълг на архивисти и документалисти възможно най-обективно и съвестно. Книгата е обрната към литературата и културата на един феноменален в духовната история на България град и регион с целта да бъдат съхранени, а събраната информация и фактология сами по себе си да емблематизират духовната мощ на един народ – страдалец и градител, да ориентират съвременния българин в дебрите на духовността от миналото до днес.

Сред сродните справочници в България до настоящия момент „Литературно Търново“ е най-обемният и пълен труд, който обхваща биобиблиографски справки на над 300 дейци на литературата и културата, родени, работили и дали своя книжовен принос за града и България. Те са оформени в четири раздела, следвайки историческата хронология. Обект на подобни регионални и национални справочници са писателите, а в последна сметка пишещите творят историята на един град и на една страна, архивират съвременността и задават на техните изследователи е да ги регистрират пълно, достойно и обективно със съответните критически рефлексии.

„Литературно Търново“ е

общоинформационен литературен регионален справочник, който визира основно фигурите на българската литературна единград принадлежания му регион в темпоралните граници XIV в. (началото на Търновската книжовна школа) – 2019 г. В него влизат биобиблиографските статии за писатели и книжовници, разпределени в четири дяла: I. Писатели-книжовници от Търновската книжовна школа (втората половина на XIV и XV в.); II. Търновски писатели и книжовници от епохата на Възраждането; III. Търновски писатели от Освобождението до 1944 г.; IV. Великотърновски писатели в периода 1944 – 2017 г. Дял V. включва „Приложения“ – 40 на брой.

Всички биобиблиографски статии са оформени по единен начин, като подредбата им е номерирана и следва азбучно последователността от първото, второто и третото име: първи абзац – имена на личността (ако е известен с псевдоним, се изписва първо той), в скоби са датите, годините на раждане и, евентуално, смърт, област, в която е известен и работи/твори; втори абзац – данни за живота и професионалните му интереси, изяви и награди; трети абзац – произведения (в повечето случаи в скобите след книгите са цитирани освен годините на издаване, и издателствата). Информацията в статиите (за повечето автори изчерпателна) е структурирана с оглед концентриране на вниманието върху литературните и книжовни интереси на личността, независимо в коя област работи основно. В някои статии за известни личности е добавена и информация за гражданската признателност към тях с поглед предимно върху старопрестолния град (но не само) – улици, училища, читалища и др., които носят тяхното име. Около 80% от статиите са придружени със снимки/портрети на авторите, което усилва документалната тежест на Справочника.

Включените творци са от Велико Търново и/или близкия регион, родени са в града или са свързани с него (работа, ученически, студентски години, членове на художествено-творчески формации, издания и пр.). Разпределени в отделните времеви периоди, техният брой изглежда по следния начин: Писатели-книжовници от Търновската книжовна школа (втората половина на XIV и XV век) – 12 (от Св. Теодосий Търновски до Димитър Кантакузин); Търновски писатели и книжовници от епохата на Възраждането – 40 (от Атанас Поппетров Гранитски до Цани Гинчев); Търновски писатели от Освобождението до 1944 г. – 29 (от Ангел Каралийчев до Юлия Казаска); Великотърновски писатели в периода 1944 – 2017 г. – 249 (от Аврам Аврамов до Ярмила Даскалова (1974). Общо броят на биобиблиографските статии за творци е 330.

В Справочника са включени автори от широк възрастов и жанров спектър: от светните на православната църква и основоположници на Търновската книжовна школа, през съвременни млади автори като Дияна Тончева (1981), Дилияна Крушева (1986), Невена Борисова (1987), Никола Пиперков (1988), Александър Христов (1990), Александра Евтимова (1995) и др.

Худ. Свела ТЕНЕВА, Behind the door

библиографския раздел, включително всички ректори, имащи отношение към литературата.

В дял „Приложения“ присъстват статии, които обговарят отделните периоди, контекстуализират живота и творческото дело на писателите, литераторите и книжовниците през годините и вековете, като хвърлят допълнителна светлина върху отделни явления в литературата или епохата, през която са живели и творили. Впечатление правят големият брой приложения, описващи синхронно литературата във Велико Търново в най-ново време и това има обяснение в по-

голямата информационна наситеност на литературен живот, на личности, които го създават, на наличието на повече информационни канали, на новите информационни технологии и близостта на събитията и творците до днешния ден. В дескрипцията влизат изключително институции, свързани с литературата, културата и науката във В. Търново. Наред с чисто информационната страна на справочника, е направен опит за надникване „зад паравана“, за редица пара- и екстралитературни екскурсии. Това уплътнява фигурата на писателя, тъй като в справочника дълго присъства „сухо“, като обща информация, некоементарно и неоченителски. Пролитава важната мисия на Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“ за появата на вече широкопоспектърно представяне на многобройни хуманитаристи в био-

логичната информация, на личностите, които го създават, на наличието на повече информационни канали, на новите информационни технологии и близостта на събитията и творците до днешния ден. В дескрипцията влизат изключително институции, свързани с литературата, културата и науката във В. Търново. Наред с чисто информационната страна на справочника, е направен опит за надникване „зад паравана“, за редица пара- и екстралитературни екскурсии. Това уплътнява фигурата на писателя, тъй като в справочника дълго присъства „сухо“, като обща информация, некоементарно и неоченителски. Пролитава важната мисия на Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“ за появата на вече широкопоспектърно представяне на многобройни хуманитаристи в био-

логичната информация, на личностите, които го създават, на наличието на повече информационни канали, на новите информационни технологии и близостта на събитията и творците до днешния ден. В дескрипцията влизат изключително институции, свързани с литературата, културата и науката във В. Търново. Наред с чисто информационната страна на справочника, е направен опит за надникване „зад паравана“, за редица пара- и екстралитературни екскурсии. Това уплътнява фигурата на писателя, тъй като в справочника дълго присъства „сухо“, като обща информация, некоементарно и неоченителски. Пролитава важната мисия на Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“ за появата на вече широкопоспектърно представяне на многобройни хуманитаристи в био-

Подобни книги обогатяват „културната география“ на България. Издаването на този уникален труд е в полза не само на старопрестолния град, а и на България, на всички, които работят и мислят за „литературата и културата на един феноменален в духовната история на България град и регион“.

ЛГ

ДВА ТЕКСТА ОТ РУМЕН СТОЯНОВ

ПОГЛЕД НАЗАД

У нас не битува определението високосен поет, писател. Знам го от Латинска Америка, гдето живях сборно 18 години. Там означава словесник оскъдно печатащ, сиреч противоположност на графоман. Такъв високосен е роденият (1976) в София **Стефан ГАЛИБОВ**, който още в най-ранна възраст проявява интерес към изкуството: едва седемгодишен е, когато снимки с негови пластелинови скулптурки са представени в списание.

Освен ваятелство, също много рано почва да пише разкази и те излизат в печата, първият е озаглавен „Вълшебство пред блока“. В крайна сметка литературното увлечение преобладава: билейки в пети клас, пише своя пръв научно-фантастичен роман. Безспорното му призвание към хуманитарни занимания го отвежда в елитната Гизназия за древни езици и култури, където се влиза трудно. Редят се негови разкази в периодиката, но захваща и стихотворство. През 1986-а, сиреч десетгодишен, е допуснат до участие с разкази, стихове в Международната асамблея „Знаме на мира“ и творбите му са не само отпечатани, но и преведени на руски, английски, испански, френски. За тия прояви Съюзът на българските писатели присъжда на Стефан Галибов своята награда „Сребърен Прострелян Пегас“.

Трета страст, киното, го обзема тъй силно, че бяга от учебни часове да гледа филми, заради което в 10-и клас го изключват и довършва средно образование в обикновена гимназия. Но междувременно продължава да публикува разкази в „Литературен вестник“ и списанията „Пламък“, „Перо“. Има публикации и за филми.

През 1995-а се явява първата книга на Стефан Галибов: „В полза на Австралия“, а от 2005-а „Безразборно“, стихосбирки. На 18 години участва в проекта „Индивидуални топографии“, обхващащ художници, музиканти, пърформъри, чийто произведения са изложени в Софийската градска художествена галерия. Склонността към киното взема връх над останалите Галибови заложби и го приемат да следва кинознание в НАТФИЗ, специалност, която добива с магистърска степен (2003), след което пътува, снима из САЩ, Израел. От 2005-а е бракът му, има дъщеря.

Работи като журналист във вестник „Дневник“. Ала дух неспокоен, упражнява журналистика в още десетина вестника, списания. Ходи командирован в Скопие, Белград и пише репортажи. За кратко се труди в телевизията. Накрай, личност непокорлива, избира да си вади хляба като журналист и фотограф на свободна практика. Владее устно и писмено английски, руски. Отворен към усвояване на знания, по настояще учи китайски.

Без капка преувеличение: удивително е как младеж под двадесет години е могъл да сътвори „В полза на Австралия“, която го поставя на челно място в сюрреалистичната и абсурдистка поезия на български, впрочем твърде ограничени, обяснимо с натрапения силом и траял почти половин век социалистически реализъм. Имайки пред вид възрастта, на която Галибов е създал тия си работи, критиката трябваше тогава да говори за него като за младока чудо: тъй необичайни за нас, дръзки са те и кой знае дали не по тая причина тя подмина явлението, което стихосбирката бе. Към него тя подходи като шопа, дето гледайки жирафата, рекъл „Такова живоотно нема“.

Стефан Галимов обладава тронично предимство, сплавящо в единна цялост силен усет за изобразителни изкуства, кино, изиянна словесност и тая му съкровена присъщност позволява да борави не само с бликащи в непредвидими посоки мисловност и образност, които на пръв поглед скачат нелогично, ала те изграждат инаква, своя, но яка логичност. Той има необикновено, паралаксово, особняшко възприемане на действителността и то ражда учудващи стихове, впрочем пределно изчистени от многословие, афористично стегнати. У читателя остават впечатление и за голяма лекота

Худ. **Татяна Полихронова, Ноиз**

на автора, сякаш идват самички, а той просто ги записва.

Ето нещо от „В полза на Австралия“:

Стефан ГАЛИБОВ

МРАВКИТЕ

Мравките са твърде малки,
За да открият хората.
А хората твърде малодушни,
За да ги разберат.

МОЛИВ И СЕНКИ

Светли сенки падат
върху синия молив.
Лежат отгоре. Протягат се.

Заспиват.
Сънуват сини сънища.
Тъмни сенки падат върху синия молив.
Светлите ги няма.
Те остават в сънищата си.

КОГАТО...

Когато една муха се плъзне по ръба на чашата, тя пада в чая.
Когато една бълха ухапе слона, той полудява.
Когато нещото настигне нищото, то изчезва.
Когато тръгнеш за някъде, не стигаш никъде.
Когато кучето излае, човекът отпива глътка вода.
Когато часовникът спре, човекът тръгва.
Когато конят умре, сламата остава.
Когато една черна точка се изпоти, тя става сива.
Когато нещото изпревари нищото, то става нищо.
Когато една муха бръмчи, от отсреща се носи звукът на пиано.
Когато котката мяучи, тя говори по телефона.
Когато тракането на чиниите ме заглуши,
аз се облягам на душата си.

ЕСТЕСТВОТО НА НЕЩАТА

Могат ли нещата да не са такива каквито са?
Ако се чуе жужене — се появява муха.
А не може ли да се появи само жуженето?
Някой отпива глътка чай. Надига чашата.
Защо чаят изтича в устата му, а не остава по средата?
Сега, когато аз пиша,
Защо трябва да се появяват букви?
Не могат ли да си останат някъде между мен и листа?...

РЕБРОМ И ШКЕМБОМ

Цели целенички 47 пролети, есени, лета, зими народът български, под ръководството, а не ръкоблудството на партията, жънеше велики трудови победи. Толкова они бяха велики, та се от тяхната величавост възторжено описвахме. Изневиделично, също както неочаквано вратичка шракава зад мишок, гризнал сиренце в капан, чу се идеологическо шрака, звукоучленено с дата 10-и, което моя смиреност, бидейки словопрехваляч, тозчас преведох си го край на победоносното социалистическо жънене, време дойде за вършиштва. Щом секна първото и настъпи втората, свърши опиянението от нашите чютовни успехи. Дори аз, който не съм къркач, знам, че има ли яка препивка, обикновено следва махмурдук. Не понятно ми защо, въпросното идейно-стопанско състояние обозначено бе не с истинското негово име махмурдук, а преход. Вероятно защото думата означава прехождане от пияност в презреност. Някои човеци, явно любещи обстоятелствени пояснения, туриха му патерична подпорка: преходен период, в кратце и со кротце обозначаим ПП, изненадващо напомниа пу-пу, заплюване против уруки, в случая марксистко-ленински-сталински. Махмурдук, преход, преходен период, ПП, пу-пу, все тая, сочат едно и също явление: отрезвяване подир кажжи-речи полувековно ликуващо опиянение.*

Може да определим деня, в който започна тоя махмурдук, 10-и, но до кога ще ни държи не ми е по силите да отбележа, но по всичко изглежда до края на безкрая. Мъчителното изрезвяване от социалката свенливо нарекохм пазарно стопанство, макар че то си е жив капитализъм и то в най-дивейши вид (право, куме, та в очи, на което ще да го боли). Повторено слафче на Бившо-Първия: нема лабаво, другарии, нема лабаво. И народът бузарски заживя изрезвявайки, дека че оди.

Станалото препраща към всяко зло за добро: видяхме махмурлия не само тогава, онозова, тая, оная, ами цял един народ. През въпросния задружен махмурдук осениха ни множество смайващи завоевания на вечно търсещата и действително откриваща наукоподобна мисла. Тя ни оцастливи, междоу, на още знакови постижения, и с връх, обладаващ дидено приложение. Според зли езици вземаш бял прах, не бе, не за шмъркане, а стрит калциев карбонат, поразбираемо негасена вар, от която правят тебешир, наливаш палмово масло, добавяш кое що, в това число и сухо млекенце, ама съвсем мънико, да не е без хич, съставляш нам как бъркоча до степен да го режеш на едри парчета и те го нă сирене, по-точно сиреноподобие, да го рупат глуповати българи, да печалбарстват българомразци.

Това хранително изделие може да го наречем представително за тѣдѣвашината изсенарицѣма демокрация, неѣо като вкусовато ѝ лого: тя но буквално същия начин извъртя непредсказуем буламач от ужаскимо народоуправление, мафия, олигарховластие, неѣобразима поквара, неозапѣтима алчност, надхвърляща размерите на всемира, и пусна туй сатанинско изделие да го лапаме ли, напаме, че и хълцук-хълцукане, дали от възхита или ради отпрат.

Брей, до къде стигна политологията: тебеширено-палмово сиреноподобие обяснява обществѣн строй. Може то да не е особено зравословно, даже и зловредно, ала нагледно-убедително, а и поучително: препраща към сиренцето в капана за мишлета, макар дѣураки.

**защо само жънехме, не трябваше ли сетне и да вършеем, че наистина да оползотворим зърното?*

СТАЙКО ТОПОЛОВ НА 80 ГОДИНИ

Ваня

АНГЕЛОВА

ВЛАСТНИКЪТ МИСЛИ

Властникът мисли, че няма да мре.
Просто ще хвъркне с орлите.
Казва си: „Нека сега съм добре!“
Граби, шо видят очите.
Той по душите човешки върви.
Пие кръвта на бедняка.
Жал не изпитва и милост, уви,
ни благотелност всяка!
Мисли управникът: „Аз съм велик!
Вятър си имаю погътен!
Ням ще остана за помощ при вик!
Вечен съм аз и безсмъртен!“
Вярва глупакът, че няма да мре.
Гордост му блика в гърдите.
Скоро часовникът негов ще спре.
Никой не хвърка с орлите!

МАЧКАНЕТО МНОГО МИ ДОЙДЕ

Няма пак в черупка да се свия.
Друг за мен не ще да въздаде.
Някого ми иде да убия.
Мачкането много ми дойде.
Стига безпозелни идноти
без причина все да ме гълчат.
Аз не разполагам с два живота.
Мислите, че още ще мълча!?
Границата вече се преминна.
Слагам на търпението край.
Мина ще настъпите вий, мина,
ако не намерите колай
волното безчинство да запрете!
Моята душа не е килим.
Сигурно е нужно да умрете,
вдън земя, или пък яко дим,
нейде да пропаднете безследно,
чезнейки в мъглите на Тартар,
в Хадес, в тъмнината непрогледна,
с вашия прокълнат главатар!?
Просто е потребно да ви няма.
Този свят ще мине и без вас.
Дръзка ще съм вече, смела, пряма...
Трябва да се чуе моят глас.
Злобата ми иде да убия.
Вярвам, Бог за мен ще въздаде.
Вас в черупка всички ще ви свие.
Мачкането много Му дойде.

Емил Т. ПОПОВ

ДРАМА

Разболяхме се с жена ми
едновременно и двама
от вирусн едни и същи
и настъпи драма.
Карахме се, драгихме се
цели три дни и три нощи,
но различията помежду ни
си остават още.
Казвам ѝ, че е простуда.
Тя пък: „Измисли причина друга!
Тя зараза ти ми я донесе“.
Прекалявах, ѝ отвърщам
с тази твоя стара песен.
Нея джипи я преглежда,
мене пък - хомеопат
и на двама ни в гърдите
шум се чува -
хриповете сякаш врат.
В дробовете ни цигулки свирят
и то концерт непоносим.
Прибавим ли и кашлица -
изключено е да заспим.
Нея я лекуват със сиропи сладки,
мене под езика - с някакви си капки.
На спирт миришат те, не ще да крия.
И си мисля да изпия
двеста грама сливова ракия
да приключа тази драма -
вирусите да убия.

НА ПАЗАРА

На пазара виждам от години
само харманлийски дини.
Нийде другаде изглежда
диня май не се отглежда.

Всичките кайсии на пазара
от Силистра всеки бил докарал.
А пред щайги с плодове стипчиви
пише „кюстендилски сливи“.

Аз пък стихчетата дето каканижа,
май ще трябва на пазара книжен
да пробутвам като съчинени
от Радой, а не от мене.

ВЯТЪРНИЧАВО АНТИПАРТИЙНО СТИХОТВОРЕНИЕ

С облаци, докарани от вятър,
щедро напоена бе земята.
Гледам и житата избуяли,
щом южнякът нивите погали,
с нови листи зашумя гората.
Вятър поразголи женурята.
Както хвалех вятъра в захлас,
сenna ме от вятъра довея глас:
- Стига бе, той все знамената
на стотици партии в страната!

АЗ И МЛАДИТЕ

Гледат ЕГЕне-то ми с насмешка.
Казвам им, че в цифрите ми няма
грешка.
И да не злорадстват зад гърба ми.
Ставам още аз за дръжката на знаме.
Казвам и на палавите баби:
„Само ангелите ми са слаби...“

ШАМАНДУРА

Над вълните държи я водата.
Както у нас с избори електората
държи не една празна кратуна
все на парламентарната трибуна.

ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО?!?

Приказваме си за гражданско общество,
което ред в държавата да тури.
Ама как да стане, бе? От какво,
като сме всички селяндурни!

ПАЗИ БОЖЕ ОТ ТЕЛЕВИЗИЯ!

От телевизията ни, Боже,
спаси ме, ако може.
Облива ме със фекалии
от всичките си канали.

БУДИТЕЛИ

И петелът, и сатирикът
ви будят, когато спите.
Затуй често край дръвника
им се търкалят главите.

СЛЕД МАИМУНДЖИЛЪЦИТЕ В ПАРЛАМЕНТА

Дарвин с теорията си твърди,
че маймуните са нашите деди.
Политическата ни класа днешна
доказа, че теорията му хич не е грешна.

КЕРЕМИДАТА

От покрива, когато пада
тя, каза ми, че страда.
Надолу още, казва, че поглежда.
Не губела до последно надежда,
да падне тя, горката,
на добър човек на главата.

ВЯТЪРНИТЕ МЕЛНИЦИ

Всички вече чуха,
че и те готвят стачка.
За тоя, дето духа
не им се бачка.

БОМБЕ И КАСКЕТ

Дърлят се кой е по-велик.
А се не сещат дори и за миг,
че всичко зависи от това
върху чия са глава.

ДВЕТЕ РЕКИ

Срещнаха се нейде във полето:
едната - малка, другата - голяма.
И заедно поеха към морето.
До тука - лошо няма.
Единственото лошо, жалкото,
е, че се влачат с името на малката...

Худ. **Валентин ДОНЧЕВСКИ, Бик**

Адрес: 6003 Ст.Загора, ул.Хр. Ботев 4	
Главен редактор:	Йордан АТАНАСОВ
тел:	042/649-110 , GSM 0888790135
Редактори:	Румен СТОЯНОВ, Иван БОЧЕВ
	Красимира БОЖАНОВА
Издател:	НЧ „Даскал Петър Иванов“
e-mail:	lit_glas@abv.bg
Интернет страница:	literaturenglas.com
IBAN:	BG14 UNCR 7630 1074 8633 90 BIC: UNCRBGSF
	УниКредит Булбанк Стара Загора
Печат:	„ЛИТЕРА ПРИНТ“ АД - Стара Загора
<i>Не се връщат и не се редактират материали!</i>	
<i>Абонамент - само в редакцията</i>	

ЯМБОЛСКАТА ВРАЧКА

Три стълби надолу водеха в кухнята. Озовах се в широко, чисто и светло помещение. Срещу вратата до застланата с покривка маса седеше прочутата в целия окръг врачка, облечена с проста черна дреха, вързана отзад кърпа прикриваше косата ѝ. Поздравих. Посочи ми да седна от лявата ѝ страна. Как се казваш? – попита. Казах ѝ името си. Не ми зададе повече въпроси. Хвърли карти, през това време си мърмореше. Не, не, не си тукашен – тя самата се зачуди, че картите ѝ сочат това. Отдалеч си дошъл, на хиляда километра оттук. Хитрушата Блага ме беше представила като приятел на батко си. Лицето ми беше обрасло с тридневна брада, на гърдите ми се бе опнала моряшка фланелка, на краката си бях нахлузил вьетнамски джапанки. Изглеждах като всеки един друг български младеж. Наблюдавах я с неподвижно лице. Това, за което си дошъл, не се е получило – продължи пророкуванията старицата. След двацет години, когато отново се захванеш с това, ще се случи – успокои ме после. Поради административни причини не можах да подам молбата си за прием в редовна аспирантура. Дъртата вещица някак си успя да надуши и това. Лека полека взе да се пропуква предишният категоричен скептицизъм. Помисли сега за дамата на своето сърце – рече кратко, сменяйки темата. Веднага се сетих за Ката, която седмица преди отпътуването си бях изпратил на гарата, замина за едногодишно обучение в Москва.

Сега не го чувстваш така – продължи безстрастно, – но тази връзка най-после е приключила, защото твоята любима е заминала много надалеч и за дълго в чужбина. Но пък неотдавна си се запознал с едно тъмнокосо момиче, за което скоро ще се ожениш и ще ви се роди син – изрече монотонно, но убедително, сякаш четеше на глас напечатан текст.

Платих десет лева за предсказанията, което по тогавашен курс отговаряше на 1700 форинта. Погледнато от двацетгодишна дистанция тя ми разкри сравнително евтино тайните от бъдещето ми. Размислих се за чутото, за бъдещите си постъпки, преди седмица кроях съвсем различни планове. Блага пък, точно обратното, се развесели, направо заподскача и внезапно ме целуна по лицето. Ела, хайде да избягаме двамата на морето, чичо ми има вилчичка в Ахелой – в отговор неразбиращо се втренчих в нея. Не схващах от какво ѝ стана изведнъж толкова весело и безразсъдно. Още същия ден си опаковах багажа и се върнах в София, на следващия ден вече се люшках на влака за Будапеща. Реших да потърся онази красива, усмихната студентка, с която спящата случайност или провидението ме беше срещнало през август на концерта на Иллеш в Тата.

След три години една пролетна су-

ИЗ НОВАТА КНИГА „РОСА ПО ЗАЛЕЗ“ НА ТОШО ДОНЧЕВ

трин извън телефонът. Потърси ме Блага. В Будапеща съм, продължаваме с групата за Виена, непременно искам да те видя. Стегнах се. Българският туристически автобус беше паркиран пред кръчмата Матяш. Блага се затича към мен с отворени обятия, хвърли ми се на врата и ме разцелува където намереше. Прости ми, прости ми, не ми се сърди, бях глупава – запелтечи. Глупавичкото девойче се беше превърнало в привлекателна жена. – Ти ме изостави там толкова внезапно, без дума да ми кажеш. Страшно ти бях сърдита и след като се дипломирах, въпреки напътствията и желанието на родителите ми и брат ми, се омъжих, но месец след това се разведох. Сега съм тук, твоя съм изцяло, бих искала предсказанието да се сбъдне. На съдбата не може, не бива да се противим. Втрещих се. О, Господи – внезапно всичко ми се проясни. – Блага, ами че предсказанието вече се сбъдна – хванах я за раменете и ѝ обясних. – Ожених се за онова унгарско момиче, с което късметът ме бе събрал преди да замина за Ямбол и миналия декември ни се роди и син. Блага стоеше като залята с вряла вода, вцепенена. – Но нали врачката ни предсказа бъдещето на нас – възпротиви се тя. Не беше така, дъртофелницата предсказваше на мен, не на нас, само че ти си изтълкувала грешно думите ѝ. Погледни в огледалото, косата ти е гарвановочерна, не е кестенява, с теб се срещнах два дни преди предсказанието, а не доста по-рано, както твърдеше циганката. Прибери се вкъщи и я разпитай за твоето бъдеще! – Вече е невъзможно – избъбри, – тя умря миналата зима. Вече никога няма да науча какво ми е писано. Качи се разплакана в автобуса; спътниците ѝ сигурно са си помислили, че един бездушен, зъл прелъстител е скъсал там, на паркинга пред ресторанта с това нещастно, прекрасно създание и внезапно и грубо е разбил сърцето му. Съзлите ѝ се стичаха от очите ѝ, гледаше ме сковано, но не ми махна за сбогом. Никога повече не се видяхме, и вест не получих за нея. След двацет години в София в Института по социология на Българската академия на науките успешно защитих кандидатската си дисертация. Картите и за това не излъгаха.

50 ГРАМА САЛАМ

Обикновено пристигах в магазина между десет и единайсет и искаше едно разрязано на две земелче и 50 грама салам за него. Възрастните мъже обикновено си купуваха две земелчета със сто грама салам или по-скоро с един кренвирш, дебърчина, варена свинска главичка или 150-200 грама печен колбас с горчица и туршия. Колко са петдесет грама салам за голям човек – и за половиния му зъб няма да стигнат. Но този дребен, леко охтичав, облечен в ленена риза партниен работник с хлътно лице и орлов нос поръчваше на баща ми все същото. Всъщност не това беше проблемът, нито че вечно япаше сковано и с недоверие стрелката на кантара, сякаш баща ми би пожелал да го измами с пет грама. Не за това ставаше дума. На него му трябваше точно толкова, нито повече, нито по-малко. А никак не беше лесно да се отреже тънко и точно от салама, особено именно този воднист продукт. Колко по-лесно е да се

отреже фино резенче от италианския салам, да не говорим за луканковия. Саламите „Пик“ или „Херц“ са с такава консистенция, че дори само с трийсет грама можеш да покриеш цял къшей хляб, защото резенчето е тънко като косъм, почти прозрачно, ако го вдигнеш срещу светлината. Само че той, този дебелоглав комунист правеше циркове, ако поръчката му се окажеше с пет грама повече. Баща ми казваше, че шест или дори седем грама отгоре ги смята като пет, само и само да не му се

налага отново да реже. Не и не. Този чудак се занимаваше, че му трябвали пет еднакви кръгли месни кръгчета. Други с радост купуваха по-евтино различните по форма и големина обрзки. Господин Ковач, наш постоянен и верен клиент, впрочем не особено състоятелен пенсионер, но голям чревоугодник, се кълнеше, че вкусът и ароматът на салама се съсредоточават в крайчето му и затова е добре именно него да пъкнеш в намазаното с масло хлебче.

И внезапно заядливиият клиент изчезна. Магазинът ни, който се намираще точно срещу партийната централа, беше преместен от Матяш Ракоши на улица „Золтан“, където скоро татковата бакалия беше одържавена. Междувременно кариерата на този незначителен партиен работник внезапно светкавично се изстреля нагоре. За пет години стана заместник-министър, после министър, после заместник министър-председател и накрая изведнъж и министър-председател. По-рано кашлящият чиновник се закръгли, физиономията му се наля, и челото му доста се отдръпна назад. Баща ми беше изумен. Как изобщо беше възможно това? Народът разправяше, че новият премиер винаги е бил дясната ръка на Ракоши, а и в ролята си на министър председател действително ръководеше държавата като подставено лице на Ракоши. Татко никак не можеше да проумее как един жалък скъперник с жълто около устата може да стане пръв човек в държавата. Той смяташе, че човешкият характер се проявява не само в кризисни ситуации, но и при непринудени обстоятелства, както пазаруването например. Като участник той никога не беше харесвал нито комунизма, нито комунистите, но уважаваше у всекиго личните качества, опита и познанията, а щедростта напра-

во считаше за задължителна добродетел на всеки един държавник. Беше убеден, че дребнавостта не е последователност или принципност, а грешка в характера. Такива хора са способни и на други подлости. Баща ми се оказа добър познавач на човешката природа. Макар и с антидатирано писмо, но официално все пак Андраш Хегедюш беше човекът, който повика руснаците през октомври 1956 година.

БИОГРАФИЯ

В не толкова късметливската източна част на Европа през втората половина на XX век на хората често им се налагаше да пишат автобиографии. Опитвах се да нагаждат новите и нови биографии към идеалните образци. Да наподобят някакво героично работническо минало и да докажат, че сред предците им преобладават издънки на работническата класа. Властта накара деградиралите до верноподаници граждани да създават документи в обърнат, обратен смисъл. Може би само рождената дата и място оставаха непроменени в биографиите, които социалистическата-комунистическа държава ни принуди да напишем. Когато членската маса на Унгарската работническа партия надхвърли 800 хиляди, мнозинството от обществото най-накрая стана напредничаво по дух и в следствие на това, разбираемо, на хората им додея чуждото потисничество и чуждата за техния живот идеология и вдигнаха революцията. От 1957 година кадровиците, стремящи се към кариера, отново можеха да коригират автобиографиите си, докато не дойде смяната на политическия режим, иначе казано, времето на последното всенародно стилово упражнение. Надяваме се, че в бъдеще няма да сме принудени отново да пренаписваме биографиите си, и че на следовниците ни ще се налага само да допълват некролозите ни с датата на нашата смърт.

ПРЕДСКАЗАНИЕТО

Половин век мина вече откакто през септември 1967 г. в Ямбол една врачка ми хвърли карти. Предрече ми три неща: скорошния ми брак, раждането на единствения ни син и късно потръгналата ми научна кариера. В крайна сметка и трите се осъществиха в предсказаното време. И тогава, и сега размишлявам върху това, дали късната наследничка на жриците на Делфийския оракул и скромна съвременничка на прословутата Ванга е видяла съдбата ми през портите на мистичното време или благодарение на телепатичните си способности е надникнала в мислите и желанията ми, формулирала ги е и ми ги е подхвърлила, или просто вследствие на спящата случайност е улучила предстоящата реалност. Няма как да го знам, мога само да вярвам във всеки един от вариантите. Бъдещият ми живот по отношение на съществени неща беше решен тогава и там. Днес вече няма защо да се ровя и да човъркам в очакващите ме години, близкото бъдеще е непредсказуемо, всичко може да настъпи по всяко време, далечното обаче е сигурно, еднозначно и неизбежно.

От унгарски: Нели ДИМОВА